

HIJ IS VERREZEN !

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT / P106088
V.U.: E. GOVAERTS, POSTBUS 14, 2650 EDEGEM

NR. 27 / MEI-JUNI 2007
AFGIFTEKANTOOR: ANTWERPEN X

VOOR EEN DIALOOG MET DE ISLAM EEN NIEUWE VISIE OP DE KORAN

“veelgeliefde”

In het zwart, in mooi vierkant Hebreeuws schrift, de geheimzinnige naam die in de Bijbel aan de profeet Daniël gegeven wordt: *’iš hamudôt*, «geliefde man» (Dan. 9, 23; 11, 19). In het rood, de Arabische versie van deze aanspreking: *muhammad*, «veelgeliefde», waarmee de auteur van de Koran zichzelf aanduidt in soera III (vers 144).

DE ARABIJEREN EN DE BLIJDE BOODSCHAP

Het Evangelie begint « *in Bethanië, aan de overkant van de Jordaan, waar Joannes doopte* » (Jo. 1, 28). Anders gezegd: in Transjordanië... dat wil zeggen in Arabië. En het is ook « *aan de overkant van de Jordaan* » dat Jezus een toevlucht zoekt om te ontkomen aan hen die hem in Jeruzalem willen grijpen en stenigen; in het gebied « *waar Joannes had gedoopt* » vindt Hij een volk dat beter ingesteld is: « *En velen geloofden daar in Hem* » (Jo. 10, 40-42).

Op de dag dat de Heilige Geest neerdaalt over de apostelen zijn er Joden afkomstig uit Arabië in Jeruzalem aanwezig: « *Joden en proselitiën, Kretzen en Arabieren: we horen hen in onze eigen taal Gods grote werken verkondigen* », verklaren de aanwezige getuigen van het Pinksterwonder (Hand. 2, 11).

Waar komen deze « *Arabieren* » vandaan, uit welke streek van de *oikouménè*, de bewoonde wereld? Zonder twijfel zijn ze afkomstig van « *de overkant van de Jordaan* ». « *Kretzen en Arabieren* » betekent zoveel als « *Westerlingen en Oosterlingen* »: Kreta ligt ten westen van Jeruzalem en Arabië ten oosten ervan. Een verdere geografische precisering is bijzonder moeilijk, vermits de « *Arabieren* » nomaden zijn en dus per definitie geen vaste woonplaats hebben. De Griekse schrijver Strabo (1ste eeuw na Chr.) noemt hen *Skènitai*, « *mensen*

die leven onder een tent ». We mogen aannemen dat deze nomaden verspreid leven over de hele Syrische woestijn tot voorbij de Eufraat, in de Nefudwoestijn, de Sinaï en over het ganse Arabische schiereiland.

Daags na Pinksteren verspreidt de Blijde Boodschap zich vanuit Jeruzalem in het Oosten via het gebied van Perea, dat ten oosten van de Jordaan ligt ter hoogte van de Dode Zee en dat bewoond werd door Joodse gemeenschappen van Esseense strekking, zoals de rollen van de Dode Zee aangetoond hebben [zie het artikel « *Van het Oude naar het Nieuwe Testament: Qumrân en de Essenen* » in *Hij is verrezen!* nr. 9, mei-juni 2004].

Na zijn bekering op de weg naar Damascus en zijn doopsel door Ananias brengt Saulus van Tarsus, christen geworden, eerst verschillende jaren door in Arabië: « *Toen ben ik naar Arabië gegaan en naar Damascus teruggekeerd. Eerst drie jaar later ben ik naar Jeruzalem vertrokken* » (Gal. 1, 17-18).

Dertig jaar later, in 66, tijdens de eerste Joodse opstand, zoeken de christenen van Jeruzalem hun toevlucht in Pella, in Transjordanië.

Uit dit alles mag blijken dat Arabië al vanaf het prille begin van het christendom bekend is met de Blijde Boodschap, nog vóór de Romeinen het gebied in hun wereldrijk opnemen.

PAX ROMANA

In het jaar 106 geeft keizer Trajanus aan de gouverneur van Syrië, Cornelius Palma, het bevel om het koninkrijk van de Nabateeën te annexeren en zo de *provincia Arabia* op te richten [zie landkaart p. 3]. Dit rijk, dat bij de Romeinen bekend stond als het “Arabisch koninkrijk”, strekte zich uit ten oosten van de Jordaan en de Wadi Araba, van de vruchtbare landstreek Hauran (nu in Zuid-Syrië) in het noorden tot aan de Golf van Akaba en de Hedjaz in het zuiden. Het dankte zijn rijkdom aan zijn handelsactiviteiten: de karavanen van de Nabateeën gingen in het zuiden van Arabië wierook, mirre en Afrikaans ivoor halen, en aan de Perzische Golf parels, Indische specerijen en Chinese zijde, en verhandelden dat alles in de havens aan de Middellandse Zee. Het koninkrijk kende zijn hoogste bloei in de eerste eeuw vóór en de eerste na Christus. De hoofdstad van de Nabateeën was het beroemde Petra, de in de rotsen uitgehouwen stad die veilig verborgen ligt in een bergkloof. De invloed van de Nabatiese koningen reikte zelfs tot in Damascus: wanneer Sint-Paulus in het jaar 38 of 39 terug in die stad aankomt, beveelt « de stadhouder van koning Aretas [IV] », vorst van Petra, de aanhouding van de apostel; maar Paulus ontkomt door zich in een mand langs de wallen naar beneden te laten zakken (2 Ko. 11, 32-33).

De Nabateeën waren geen onverzoenlijke vijanden van de Romeinen maar integendeel hun bondgenoten, en de annexatie moet dan ook vreedzaam verlopen zijn. « *Er zijn twee aanwijzingen die ons ervan overtuigen dat de Romeinen het koninkrijk van de Nabateeën zonder geweld aangehecht hebben* », schrijft pater Michele Piccirillo.¹ « *Vooreerst werd de bijnaam “Arabicus” niet toegevoegd aan de titulatuur van Trajanus, in tegenstelling tot de bijnamen “Germanicus”, “Dacicus” en “Parthicus” die verwijzen naar militaire overwinningen van de keizer. Bovendien hebben we munten uit het jaar 111 teruggevonden die geslagen werden ter herdenking van de annexatie; op die munten is een verpersoonlijking van de provincie afgebeeld tezamen met een kameel of een struisvogel, en als opschrift lezen we Arabia adquisita en niet Arabia capta: de formule met “capta” is voorbehouden aan een win-gewest dat met geweld veroverd is, zoals in het geval van Judaea capta.* »

De aanhechting bij het *Imperium Romanum* schonk de plaatselijke bevolking veiligheid en politieke stabiliteit, wat de economie ten goede kwam.

De administratieve hoofdstad van de nieuwe provincie was Bosra (of Bostra, tegenwoordig in Syrië), waar een garnizoen gelegerd werd dat de veiligheid van het gebied gedurende de twee volgende eeuwen zou verze-

keren. De Romeinse troepen beschikten over een netwerk van kampen en forten die verspreid waren over de hele provincie, en in het bijzonder langsheen de *Via Nova Traiana* die Bosra verbond met de havenstad Aelana (of Aila), het huidige Akaba aan de Rode Zee, waar de goederen uit het Oosten ontscheept werden. De Koran heeft de herinnering aan deze « *bordjs* » bewaard (« *burûjin* », soera IV 78). Het Arabisch woord is de letterlijke transcriptie van het Griekse *purgos*, Latijn *burgus*, « toren », een militaire term door de Romeinen ingevoerd in Syrië en Noord-Arabië [zie foto p. 3].

Binnen het territorium waarover de door Rome aangestelde gouverneur zeggenschap had patrouilleerden korpsen van de infanterie en de cavalerie, uitgerust met paarden of kamelen. Ze hadden tot opdracht de veiligheid van zelfs de verst afgelegen oases te beschermen en overal de vrede te handhaven, ook onder rivaliserende woestijnstammen.

De weldaden van de *Pax Romana* leidden ertoe dat de nieuwe provincie al snel zeer welvarend werd. Vooral in de derde eeuw kende zij een hoge bloei die haar in staat stelde de rijkste gewesten van het Rijk te evenaren. In Bosra werden talrijke Romeinse monumenten opgetrokken, en de aanwezigheid van een grote christelijke gemeente leidde ertoe dat de stad al vroeg een bisschopsstad werd.²

De provincie schonk het Rijk een keizer in de persoon van M. Iulius Philippus, « *Philippus Arabicus* », die geboren werd in een stadje ten zuiden van Damascus en van 244 tot 249 één van de talrijke soldatenkeizers was. Eusebius van Caesarea maakt in zijn *Kerkgeschiedenis* (VI, 34) duidelijk dat deze Philippus een christen was.

Na de splitsing van het Romeinse Rijk in 395 werd Arabië bestuurd vanuit Constantinopel. De provincie behield de eeuwen door haar grote welvaart en stond hoog in de gunst van de Byzantijnse keizers, als bolwerk van Romeins-christelijke beschaving tegen de nieuwe dreiging uit het Oosten. Want daar was het Nieuw-Perzische Rijk onder de dynastie van de Sassaniden uitgegroeid tot een imperialistische grootmacht.

EEN CHRISTELIJKE PROVINCIE

In de *provincia Arabia* ontwikkelde het christendom zich zeer snel. De kerstening bleef niet beperkt tot steden zoals Bosra: eremijten en monniken vestigden zich ook in de meer afgelegen streken van de provincie, aan de grens met *Arabia deserta*, het steppen- en woestijngebied waar de rondtrekkende *Skênitai*, ook « *Saracenen* » genoemd, in hun tenten leefden. De christenen wekten niet alleen de nieuwsgierigheid van de Arabische nomaden op maar ook hun bewondering. Een echo daarvan vinden we in de Koran, waar de monniken geprezen worden als *'ummatun qâ'imatun*, “het volk dat rechtstaat”, om

(1) De franciscaan Michele Piccirillo, archeoloog en directeur van het museum van het *Studium Biblicum Franciscanum* te Jeruzalem, heeft gedurende vele jaren opgravingswerk verricht in Jordanië en Syrië. Hij publiceerde een prachtig geïllustreerd boek over het christelijk Arabië onder de titel *Arabia cristiana. Dalla fondazione della provincia al primo periodo islamico*, Milaan 2002. Bij uitgeverij Mangès verscheen een Franse vertaling onder de titel *L'Arabie chrétienne*. – (2) De volledige oude stad Bosra, met zijn Romeinse tempels, triomfbogen, colonnades en vooral het schitterend bewaarde theater, werd in 1980 door de Unesco als Werelderfgoed geklasseerd.

Het Romeinse Rijk in zijn grootste omvang, bij de dood van keizer Trajanus (117 n. Chr.). De provincie Arabia werd opgericht in 106 om het Rijk een verdedigbare oostgrens te verschaffen; daartoe werd ook de noordelijker gelegen provincie Syria oostwaarts uitgebreid.

“gedurende de nacht de verzen van God op te zeggen” (soera III 113): een duidelijke verwijzing naar het reciteren van de psalmen tijdens de nachtelijke metten.

René Aigrain heeft tientallen bewijzen gegeven voor « *het algemeen feit van het prestige van de monniken en hun bekeringswerk bij de Saracenen.* »¹ Zij onderrichtten hen in het christelijk geloof en leerden hen bidden, vasten en aalmoezen geven.

Eén van de meest befaamde kluizenaars was de H. Euthymius (†473). In de buurt van Jericho, in Cisjordanië, leidde hij een ascetisch leven van boete en contemplatie. In de *Vita Euthymii* lezen we dat hij op een dag het bezoek kreeg van een Arabier met de naam Aspebetus. Deze man was het christendom gunstig gezind en liet zich door Euthymius dopen, samen met zijn zoon – die door de eremijt genezen was – en zijn schoonbroer. « *Ook verschillende “barbaren” die hen vergezelden, werden door Euthymius onderricht en gedoopt.* »² Aspebetus, die als christen de naam Petrus aangenomen had, trok er op uit om te missioneren en verzamelde verschillende groepen nomaden rondom zich die hij bekeerde en liet dopen door de vrome kluizenaar. Al deze nieuwe christenen wilden in de buurt van Euthymius blijven wonen. Deze was echter gesteld op zijn eenzaamheid, en daarom richtte hij een omheind kampement (in het Grieks *parembolè*) op, « *waar de bekeerlingen hun tenten vervingen door vaste verblijfplaatsen* » (*ibid.*). De stichting van Parembolès, het eer-

ste « kamp » van christelijke Arabieren, was een feit. Aspebetus-Petrus werd later « bisschop van de Saracenen » en nam in die hoedanigheid deel aan het concilie van Efese (431).

De hele vijfde eeuw lang trokken de christelijke monniken zo Arabische nomaden aan, wat leidde tot een succesvol proces van **kerstening** en **sedentarisering**. De bekeerde *Saracenen* plaatsten zich uit eigen beweging onder de bescherming van de *ordo Romanus*, op het grondgebied van het Rijk, omdat ze daar veilig waren voor de strooptochten van heidense Arabieren. Het is van belang dit laatste te onderstrepen: **de christelijke invloed leidde niet tot het doordringen van de christelijke beschaving tot in het centrum van het Arabisch schiereiland**. Het omgekeerde was het geval: **de gekerstende nomaden trokken naar het noorden**.

Tegelijkertijd zijn er ook christelijke missionarissen die op tocht gaan naar het onbekende binnenland van Arabië, naar de gebieden die aan de Romeinse verovering ontsnapt zijn. Zij volgen daarbij de karavaanroutes en komen zo terecht in de oude en vergeten koninkrijken van het Zuiden, zoals Saba. Sommigen steken daar

« *Vanaf de tijd van de Antonijnen en de Severi (einde tweede, begin derde eeuw) werden nieuwe forten opgericht op strategische plaatsen in de oostelijke steppe. Dit lijkt er op te wijzen dat de troepen die belast waren met de verdediging van de provincie Arabië zich klaarmaakten om nieuwe dreigingen vanuit het Oosten het hoofd te bieden* » (Michele Piccirillo, *Arabia cristiana. Dalla fondazione della provincia al primo periodo islamico*, Fr. vert. pp. 37-38).

Deze nieuwe dreiging ging uit van het opkomende rijk van de Perzische Sassaniden.

Op de foto: het *castellum Mobenorum* van Qasr al-Basjir, opgericht in de steppe tussen Madaba en Charachmôba, ten oosten van de Dode Zee.

(1) *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques*, art. *Arabie*, kol. 1193. – (2) Henri Charles, s. j., *Le christianisme des Arabes nomades sur le Limes et dans le désert syro-mésopotamien aux alentours de l'Hégire*, Parijs, 1936, p. 40.

de Rode Zee over en evangeliseren Ethiopië. Anderen nemen de karavaanwegen naar het Oosten en bereiken de Perzische Golf, Bahrein en Oman. Op al die plaatsen wordt het zaad van de Blijde Boodschap uitgestrooid.

In diezelfde periode duiken in het gebied aan de overzijde van de Jordaan veel christelijke sekten op die in meerdere of mindere mate afwijken van de orthodoxe leer. Theodoretus van Cyrillus (393-457) schrijft zelfs: « *Arabia hæresium ferax* », « *Arabië is een haard van ketterijen* »! De H. Epiphanius van Salamis (†403), kerkvader en bisschop, somde er tachtig op en weerlegde die ook in zijn hoofdwerk « *Panarion* » (« Remedies tegen het vergif van de ketterij »). Meer dan drie eeuwen later zal de H. Joannes Damascenus (†749) als « *honderdste ketterij* » de **islam** noteren – al gebruikt hij die term nog niet: hij heeft het over « *de religie van de Ismaëlieten* ».

Toch mag de aanwezigheid van deze ketterijen het algemeen beeld niet vertroebelen, dat er één is van een zeer vitale Kerk die trouw is aan de rechtlijnige leer. Voortgaande op de inscripties geven de christenen van de provincie Arabië ook blijk van een zeer grote devotie tot de Allerheiligste Maagd, die door het Concilie van Efese (431) uitgeroepen is tot *THEOTOKOS*, Moeder van God. Tot haar richt men zich « *na uitzuivering van zijn ziel en zijn daden* », zoals het opschrift vermeldt van de kerk die in het centrum van Madaba aan haar gewijd werd. De gelovigen wedijveren om hun kerken zo mooi mogelijk te maken, van de grote basilieken in de steden tot de Godshuizen in de dorpen en de kapellen in de kloosters. Al deze prachtige kerken zijn versierd met schitterende mozaïeken, die niet moeten onderdoen voor de befaamde Byzantijnse mozaïeken [zie foto p. 5].

DE JODEN IN ARABIË

Er bestaan talrijke literaire en epigrafische getuigenissen die duidelijk maken dat de Joden al zeer vroeg neergestreken zijn op het Arabisch schiereiland.¹

Wij vinden hen om te beginnen in het uiterste zuiden: in de oude koninkrijken Jemen, Saba, Hadramaut en Himyar, een gebied dat bij de Romeinen bekend stond als *Arabia felix*, het « gelukzalige Arabië » met zijn groene, vruchtbare valleien en zijn ontwikkelde cultuur, waar het goed om leven was [zie landkaart p. 7]. Het Bijbelse relaas van het bezoek van de koningin van Saba aan het hof van Salomon (2 Kronieken 9, 1-12), duizend jaar vóór onze jaartelling, getuigt van de ouderdom van de Joods-Arabische betrekkingen, al zijn er geen tastbare bewijzen van vóór de christelijke tijdrekening om de aanwezigheid van Joden in Zuid-Arabië te attesteren.²

Een grondige studie van de geschiedenis van deze rijken³ maakt duidelijk dat zij op het einde van de vierde eeuw het toneel waren van **een grootschalige operatie van verjoodsing, zoals er rond die tijd ner-**

gens in het Oosten één van een dergelijke omvang ondernomen werd. De Joden, die waren uitgegroeid tot de intellectuele en sociale elite in *Arabia felix*, probeerden hun godsdienst te verspreiden onder de Zuid-Arabische bevolking, met de bedoeling het binnendringende christendom de pas af te snijden. Rond 370 brachten zij de christelijke dynastie van de Aksumieten (Ethiopiërs die Himyar veroverd hadden) ten val en waren zij de drijvende kracht achter een sterke anti-Romeinse en antichristelijke reactie... met de steun van het machtige Perzische Rijk van de Sassaniden.

In de vijfde eeuw is het Joodse overwicht in het zuiden van het Arabisch schiereiland onmiskenbaar, mede dankzij de langzame neergang van het oude Romeinse Rijk, de ervvijand van het Joodse volk. De koningen van Himyar, op dat moment de machtigste vorsten van het hele gebied, zijn bekeerd tot het jodendom, zoals uit hun opschriften duidelijk blijkt.⁴ Rond 523 verklaart één van hen, Dhu Nawas, de oorlog aan het christendom en valt de christelijke stad Najran aan: alle volgelingen van Christus die hun geloof niet afzweeren worden door de Joodse koning over de kling gejaagd.⁵ De afschuw in Byzantium is zo groot dat de keizer een bondgenootschap sluit met de Ethiopiërs; een invasieleger zet Dhu Nawas af in 525 en installeert een christen op de troon als vice-koning van de Negus. Maar vijftig jaar later triomferen de Joden opnieuw wanneer de Perzen *Arabia felix* overheersen, de Ethiopiërs voorgoed verdrijven en het Byzantijnse Rijk in het defensief dringen.

Maar ook in het noordwesten van het Arabisch schiereiland kregen de Joden al vroeg vaste voet aan de grond. Vooral na de derde Joodse opstand onder leiding van Shimon Bar Kochba, die in 135 neergeslagen werd door de troepen van keizer Hadrianus, kwam de *diaspora* van de Joden op gang; de Romeinen maakten Jeruzalem toen met de grond gelijk en trokken op de puinhopen een nieuwe stad op, *Aelia Capitolina*, die door geen enkele Jood mocht betreden worden of hij werd met de dood gestraft. Verschillende Joodse gemeenschappen vestigden zich daarop in de Hedjaz, het woestijnachtig gebied dat zich uitstrekt ten oosten van de Rode Zee, tussen de *provincia Arabia* en de koninkrijken van Zuid-Arabië. De vluchtelingen koloniseerden in deze streek van de grote karavaanroutes onder meer de oasen van Teima (Tayma) en Khaybar, en ook Yathrib – het latere Medina [zie landkaart p. 7].

« *De Joden van Yathrib, Khaibar en Teima lijken pionierswerk verricht te hebben door vooruitstrevende technieken van irrigatie en landbouw in te voeren. Zij ontwikkelden nieuwe kunsten en ambachten, zoals metaalbewerking, het kleuren van stoffen en het vervaardigen van verfijnde juwelen, en leerden de Arabische stammen in hun omgeving modernere methodes voor de*

(1) Zie Joseph Horowitz, in *Encyclopaedia Judaica*, dl. 3, Berlijn 1929, art. *Arabien*. – (2) Salo W. Baron, *A Social and Religious History of the Jews*, New York 1937, dl. 3, p. 78. – (3) Zie broeder Bruno Bonnet-Eymard, *Le Coran. Traduction et commentaire systématique*, deel 1, pp. 285-302. – (4) Eduard Glaser, *Revue des études juives*, dl. XXIII, pp. 124 e. v. – (5) Voor de geschiedenis van de martelaren van Najran, zie broeder B. Bonnet-Eymard, *Quand l'Arabie était "heureuse"*, in *Il est ressuscité!* nr. 11, juni 2003, pp. 7-8.

Schitterende mozaïek (midden zesde eeuw) met voorstelling van een druivenplukker; deel van de mozaïekvloer in de kerk van de HH. Lot en Procopius in Khirbat al-Mukhayyat, een nederzetting op de berg Nebo, ten oosten van de Dode Zee.

Voorstellingen van wijngaarden en jacht-scènes komen overvloedig voor op de mozaïeken in de heiligdommen en woonhuizen van de Romeins-christelijke provincie Arabië. Het voornaamste centrum van deze kunstvorm was Madaba, "de stad van de mozaïeken", 35 km ten zuiden van de Jordaanse hoofdstad Amman gelegen. De archeologen spreken dan ook over "de school van Madaba" om deze regionale mozaïekkunst aan te duiden die haar hoogste bloei kende van de vijfde tot de zevende eeuw.

In soera II 219 verbiedt de auteur van de Koran aan de kinderen van Ismaël uitdrukkelijk elk gebruik van wijn of alcoholische dranken: «In beide ligt een grote zonde...». Hij doet dit om voor eens en voor altijd het Heilig Misoffer, dat de kern van het christendom uitmaakt, te kunnen afschaffen! Want volgens hem hebben de «Nazoreeërs» een onvergeeflijke misdaad begaan door een zoon met God te «vermengen»: God heeft geen zoon... (IV 171).

handel in goederen en in geld» (Baron, op. cit., dl. 3, pp. 83-84). Op enkele generaties tijd bereikte de Hedjaz onder de culturele suprematie van de Joodse inwijkelingen een hoog niveau van beschaving. Het is zelfs niet overdreven te stellen dat de Hedjaz geleidelijk aan een echte Joodse provincie werd.

Gesteld dat Jeruzalem ooit opnieuw veroverd zou kunnen worden op de gehate Romeinen, dan zou de door de Joden gedomineerde Hedjaz automatisch deel uitmaken van een «Groot-Palestina», dat in niets zou moeten onderdoen voor het Rijk van Salomon zelf! En het rijke Zuid-Arabië, waar het jodendom stevig ingeplant is, zou zich in één beweging bij dit nieuwe *imperium* kunnen aansluiten! De christelijke *provincia Arabia*

zou voor deze nieuwe macht uiteraard geen partij zijn... Een immense hoop brengt de Joden van Palestina en Arabië, en tot in Jemen toe, in het begin van de zevende eeuw in vervoering: de hoop om Jeruzalem te heroveren en opnieuw een grote natie te worden!

* * *

Anders dan het vaak wordt voorgesteld blijkt uit al het voorgaande dat het Arabisch schiereiland in de eeuwen die aan het verschijnen van de Koran voorafgaan een woelige geschiedenis kende. De constante in deze geschiedenis is *de hardnekkige rivaliteit tussen de christenen en de Joden*. De Arabieren zijn getuigen van deze strijd, en worden haast gedwongen om voor één van beiden partij te kiezen...

DE KORAN OP BASIS VAN DE KORAN

DE ISLAMTRADITIE IN VRAAG GESTELD

Onder de titel «*De islam onder het ontleedmes*»¹ publiceerde abbé Georges de Nantes een halve eeuw geleden een artikel waarop iedereen die gewonnen is voor een "christelijk-islamitische dialoog" zich zou moeten inspireren.

Hij begon met er op te wijzen dat de islam van de kant van het rationalisme niet de schok ondergaan had die de Bijbel en de geschiedenis van de oorsprong van het christendom wél hadden moeten ondergaan:

«De afgelopen honderd jaar behoorde het niet tot de bon ton om nog in de godheid van Jezus te geloven.

Niemand dacht er echter aan om in naam van de Wetenschap de godsdienst van de profeet Mohammed te bestrijden. Deze uitzondering is zeer merkwaardig: de Franse lekenstaat weigert traditioneel elke vrijheid en elke hulp aan de katholieke Kerk, in naam van de Rede en de Wetenschap, maar behandelt de Allah van de moslims met eerbied, richt er moskees voor op, behandelt zijn bedienaars met respect en ondersteunt zijn koranscholen...

«Is de islam dan op zo'n overduidelijke wijze in overeenstemming met de Wetenschap en de Vooruitgang? Helemaal niet. Vanaf het begin heeft de islami-

(1) «*L'islam sous la toise*», in *L'ordre français* nr. 8, januari 1957, pp. 53-76.

tische opvatting over de openbaring verlamdend gewerkt op de intellectuele studie van de Koran, terwijl de ongebreidelde fantasie van de moslims zo eindeloos bleef voortborduren aan het web van legenden dat de historische gebeurtenissen er helemaal onder verdwenen, zonder sporen na te laten. **Ondanks hun hyperkritische ingesteldheid hebben katholieken én ongelo-vigen tot op vandaag de gewoonte om de islam te beschouwen als iets dat onaantastbaar is, een eeuwig monument waarover geen vragen worden gesteld.** Iedereen aanvaardt de Koran als een heilig Boek dat een geheel van waarheden bewaart die geopenbaard zijn door een waarachtige God, Allah genaamd, en waarop haast onmiddellijk een bewonderenswaardige monotheïstische godsdienst opgetrokken is, de islam. »

Zo lezen we b.v. in de inleiding op de uitgave van de Koran in de bekende Franse *Pléiade*-reeks : « De tekst van de Koran is tot ons gekomen als op bovennatuurlijke wijze gedictieerd aan de geïnspireerde Profeet, die als eenvoudige boodschapper belast was met het doorgeven van deze schat. De literaire vorm ervan heeft hij zelf altijd beschouwd als het soevereine bewijs van zijn persoonlijke profetische inspiratie, een mirakel van een hogere categorie dan alle fysieke mirakels. »¹ Dogmatischer kan niet...

Abbé de Nantes vervolgt : « Oost én West nemen sinds mensenheugnis een houding van eerbiedige schroom aan tegenover de islam. Niemand heeft op dit vlak ooit één moment blijf durven geven van ongeloof, terwijl er duizenden zijn geweest die hun leven lang het christendom als bijgeloof bestempeld hebben. Niemand heeft ooit de vrijheid genomen om de Koran te lezen als een document van het verleden en dit boek te verklaren met behulp van de basisbeginselen van de historische kritiek, die al zo lang van kracht is met betrekking tot de studie van de Bijbel in de schoot zelf van het katholicisme. »

NIET TE BEKEREN ?

Abbé de Nantes kloeg in datzelfde artikel vervolgens « twee vooroordelen » aan. Het eerste was de verre voorloper van de « geest van het Concilie » en de verklaring *Dignitatis humanæ* die de doodsteek gaf aan de missionering. Dit eerste vooroordeel « bestaat erin om een gelijke waarde toe te kennen aan gelijk welke religieuze beweging, uit sceptisch of sentimenteel relativisme ; er wordt van uitgegaan dat over een geloofs-overtuiging niet kan gediscussieerd worden zonder op onwaardige wijze de rechtschapen zielen die dit geloof belijden te kwetsen, en ook dat de rede niet het recht of de reële macht heeft er de objectieve waarde van vast te leggen. » Maar met betrekking tot het christendom geldt dit vooroordeel natuurlijk niet...

Het tweede vooroordeel vloeit voort uit het eerste en breekt elk missionair elan in de richting van de

islam : « Het stelt dat een moslim zich nu eenmaal niet bekeert, dat dit nog nooit gebeurd is en ook nooit zal gebeuren. De islam zou ondoordringbaar zijn. Niemand zou deze religie kunnen benaderen zonder erdoor veroverd te worden, niemand kan erin geboren worden zonder er levenslang de gevangene van te zijn. De islam versterkt de band van het ras door die van het geloof, hij bevat een mystiek en een politiek, hij biedt dus een levende synthese aan die alle verlangens van de belijder van dit geloof bevredigt en hem zo volledig inkapselt dat het verloren moeite is te trachten hem eruit los te maken » (ibid.).

Het is werkelijk een werk van katholieke Contra-reformatie om de “ dialoog ” te voeren die heden ten dage zo vaak wordt gepredikt en zo weinig in de praktijk gebracht – tenzij als een dovemansgesprek ! De H. Joannes Damascenus voerde die dialoog al in de achtste eeuw, en liet ons de « *Dialoog van de Saraceen en de christen* » (*Dialexis Sarakenou kai Christianou*) na. Laten we dus in zijn voetsporen treden...

DE KORAN EN NIETS ANDERS DAN DE KORAN

« De Koran² is het authentieke document van de oorsprong van de islam, zoals de Bijbel dat is voor de joodse en de christelijke godsdiensten. Het getuigt van een juiste historische methode om deze boeken van zo nabij mogelijk te bestuderen om er de waarheid over het ontstaan van de betreffende godsdiensten in te vinden, **liever dan voort te gaan op welke latere tradities dan ook.** Het moet niet zo’n geweldig ingewikkelde opdracht zijn om de Koran te analyseren, want het lijdt geen twijfel dat dit boek het werk is van één enkele auteur en dat het opgesteld is binnen het tijdsbestek van een dertigtal jaren, terwijl de Bijbel de schriftelijke uitdrukking is van de religieuze inspiratie die een heel volk betreft, gedurende méér dan duizend jaar » (Georges de Nantes, *ibid.*).

Eigenlijk is de bijzondere moeilijkheid van de Koran het feit dat dit document als het ware als een meteor uit de hemel is komen vallen midden in het veld van de wereldliteratuur. Voorafgaand aan soera I bestaat er geen enkele tekst die getuigt van het gebruik van een geschreven of gesproken Arabische taal. Wanneer de auteur dus verklaart dat hij het « geschrift » (*kitâb* ; II 129, 151) en de « lectuur » (*qur’ân* ; II 185) aangeleerd heeft aan de kinderen van Ismaël – de Arabieren – bedoelt hij daarmee dat hij hen heeft leren lezen en schrijven. Deze herhaalde verklaring (III 129, 164) **stemt overeen met de geboortedatum van het Arabisch schrift** die wij kunnen vaststellen door de vergelijkende studie van de epigrafische documenten die tot ons gekomen zijn. Twee voorbeelden vindt men op de volgende bladzijden [zie pp. 10-11] ; voor andere verwijzen wij naar deel

(1) *Le Coran*, Pléiade, 1967 en heruitgaven, p. XVII. – (2) De Koran bestaat uit 114 hoofdstukken of soera’s, die alle een naam dragen. Naar analogie met de Bijbel geeft men in het Westen aan de soera’s echter een nummer : III 96 = soera 3, vers 96. Het aantal verzen per soera is heel verschillend : de langste soera telt er 286, de kortste slechts 3.

2 van onze vertaling met commentaar van de Koran (pp. 245-258).

De Koran vormt een echte *her-lezing* van de goddelijke openbaring, het Nieuwe Testament inbegrepen, en steunt zich op het waarachtige « *Woord* », 'amr, van God (II 109, 117, 210). Dit Woord vindt zijn uitdrukking in de « *helder stralende verzen* » van de Bijbelse openbaring (II 211), die door de auteur verklaard worden van Godswege (II 219, 266). Want het is God zelf die hem er « *het begrip* » (II 99) van geschonken heeft, in het licht van gebeurtenissen die heel moeilijk te reconstrueren zijn als men de latere traditie uitsluit – zoals noodzakelijk is als men wetenschappelijk wil te werk gaan.

Inderdaad moet men wachten tot de negende eeuw om een zekere 'Ibn Hisham de grote lijnen van de zgn. *Sîra* of *Leven van Mohammed* te zien vastleggen. Het stramien van de *Sîra* zal vervolgens ongewijzigd blijven tot op de huidige dag. Het *Leven van Mohammed* bestaat uit *hadît*, « *verhalen* », die door de metgezellen van de Profeet zouden doorgegeven zijn aan de tweede generatie gelovigen, die ze op hun beurt weer doorgeven enz.

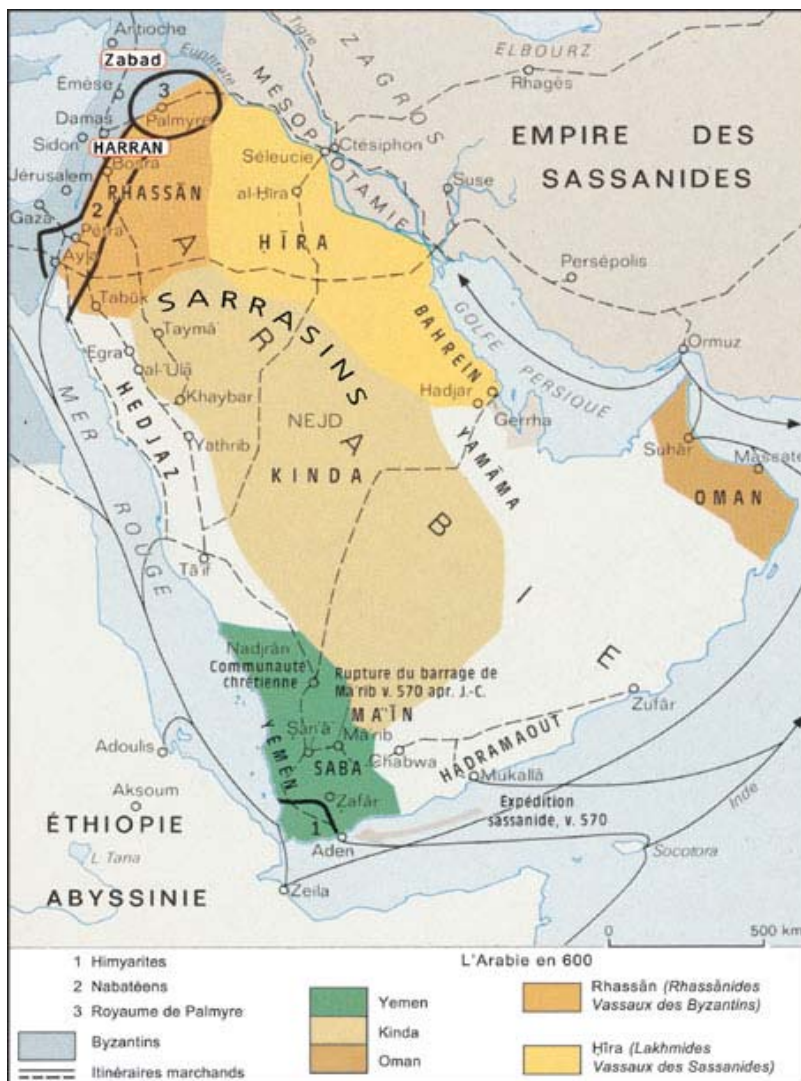
Pater Lammens, s.j., heeft in het begin van de twintigste eeuw overtuigend bewezen dat de zogenaamde

« ooggetuigen » die borg staan voor de objectiviteit van de *hadît* in werkelijkheid volkomen uit de lucht gegrepen zijn : « *Wanneer de islamitische Traditie zichzelf voorstelt als een onafhankelijke bron van inspiratie en als het resultaat van een uitgebreid onderzoek verricht door tijdgenoten over het leven van de Arabische profeet, dan kunnen wij dat beschouwen als één van de grootste historische oplichterijen ooit...* »¹

Waarschijnlijk zullen vele lezers verrast zijn wanneer wij de vraag stellen naar de auteur van de Koran. Maar iedereen die eerlijk oordeelt, zal moeten toegeven dat de wetenschappelijke methode ertoe verplicht om de toewijzing van de Koran aan "Mohammed" opnieuw te onderzoeken, na de kritische opmerkingen van pater Lammens over de manier waarop de traditionele biografie van de "Arabische profeet" tot stand gekomen is :

« *Ik heb altijd een grote bewondering gehad voor de heldenmoed van de vertalers van de Koran. Een goede vertaling veronderstelt immers een grondige kennis van de Sîra. Maar omdat de Sîra in laatste instantie voortkomt uit de Koran, komt dit neer op ronddraaien in een vicieuze cirkel !* » (ibid.)

Hoe geraken we hieruit ? Hoe kunnen we de uit de lucht gegrepen exegese van de mohammedaanse Tradi-

HET ARABISCH SCHIEREILAND VÓÓR DE ISLAM

Het Arabisch schiereiland was eeuwenlang het toneel van grote rivaliteit tussen christenen en Joden, tussen het Romeins-Byzantijnse Rijk en het Perzische Rijk van de Sassaniden.

De Arabieren, « zonen van Ismaël », werden voortdurend met al deze tegenstellingen geconfronteerd en waren gedwongen om partij te kiezen.

Zwarte stippellijnen en volle lijnen met pijltjes duiden de handelsroutes over land en over zee aan. Vanuit de zuidelijke koninkrijken van « *Arabia felix* » (Saba, Jemen, Hadramaut en Himyar) waar mirre en wierook geproduceerd werden, vertrokken karavanen en schepen naar Egypte, het bekken van de Middellandse Zee en Mesopotamië, waar de vraag naar deze kostbare harsen groot was voor de cultus van de goden... maar ook voor de parfumeurs.

Mekka bestond nog niet in het jaar 600, behalve dan in de verbeelding van latere mohammedaanse schrijvers. Het is bijgevolg totaal fout deze stad een belangrijke etappe op de aloude wierookroute te noemen, zoals vaak gebeurt. Toen Vidal de La Blache in 1896 de landkaart van de oude handelswegen volgens de Griekse aardrijkskundige Ptolemaeus (tweede eeuw n. Chr.) uitgaf, kwam Mekka daar niet op voor. De kaart hiernaast, van de hand van de historicus Georges Duby (*Atlas historique*, Larousse, 1991) werd door ons daarom gecorrigeerd : Duby aarzde niet om op zijn landkaart Mekka te vermelden en een karavaanweg te tekenen vanuit deze stad westwaarts naar de Rode Zee en oostwaarts naar Ta'if (dat verbonden was met Yathrib, het latere Medina) – een karavaanweg die pas uit veel latere tijden dateert ! Pater Michele Piccirillo schaaft zich achter onze visie : in zijn werk « *Arabia cristiana* » publiceerde hij een landkaart die ons tracé van de karavaanroutes volledig overneemt ; Mekka schittert door afwezigheid.

(1) *Qoran et Tradition. Comment fut composée la vie de Mahomet*, in *Recherches de Science Religieuse*, 1910, dl. I, p. 29. Zie ook B. Bonnet-Eymard, *Le Coran*, dl. I, voorschrift.

tie vervangen door een wetenschappelijke exegese van het basisdocument dat de Koran is? ***Door de Traditie opzij te schuiven en de Koran niet te verklaren vanuit de latere legenden maar vanuit de Koran zelf.***

Een voorbeeld kan dit verduidelijken. De stad Mekka wordt in de Koran nooit vernoemd. Dit literair document geeft dus geen enkel bewijs voor het bestaan van Mekka vóór de islam. Omdat ze geen afstand willen nemen van de Traditie wijzigen de oriëntalistten het woord *bakka*, dat slechts eenmaal in de tekst voorkomt (III 96), in *makka*. Maar de tekst zegt alleen: « *Ja, het eerste Huis (bayt) dat het leven aan de mensen gegeven heeft, is dat van Bakka, zegening en Weg voor de eeuwen.* »

De traditionele commentatoren vereenzelvigen het hier vermelde « *Huis* » (*bayt*) met het bouwwerk dat zich tegenwoordig op het binnenplein van de grote moskee van Mekka bevindt: de *Ka'ba*. Maar het Arabisch woord *bayt* komt van het Hebreeuwse *bayit* dat « *huis* » of beter nog « *Tempel* » betekent. Het komt voor de eerste keer voor in soera II waar het « *de Plek van Abraham* » aanduidt (II 125) – anders gezegd: de ***Tempel van Jeruzalem***, waarvan doorheen de eeuwen overgeleverd is dat hij gebouwd werd op de berg Moriyya, de plaats van het offer van Izaäk. Vers II 127 kondigt er de heropbouw van aan: « *Dan zal Abraham de grondvesten van de Tempel ('al-qawâ'ida mina l-bayti) herstellen met Ismaël.* » Een belofte die achteraf vervormd werd door de mohammedaanse Traditie die de tempel van Jeruzalem vervangen heeft door de “Tempel van Mekka”, de huidige bedevaartplaats van de moslims in Saoedi-Arabië.

De naam *Bakka* zelf, die men niet moet proberen te veranderen of te vervormen, bevestigt de juiste interpretatie: de « *vallei van Bâkâ* », ten noorden van de vallei van Hinnom, was de laatste etappe van de pelgrimstocht naar Jeruzalem, en bevindt zich ten westen van de stad waar de wegen vanuit het noorden, het zuiden en het westen samenkomen. Psalm 84, 6-8 zegt: « *Gelukkig de mensen die hun kracht in U vinden als ze met blijdschap op bedevaart gaan! Het dal van Bâkâ wordt hun een bron, en de lenteregen bedekt het met vijvers. Zo gaan zij steeds krachtiger voort totdat zij vóór God op de Sion verschijnen.* »

Voegen wij hier nog aan toe dat geen enkele aardrijkskundige uit de Oudheid de plaats Mekka kent of vermeldt. Er is geen enkel bewijs voor het bestaan van de stad in de pre-islamitische tijd. De legende die er de geboorteplaats van de islam van maakt, en de plaats waar Ismaël en zijn moeder Hagar zouden begraven zijn, heeft dus geen enkel geschiedkundig fundament en vormt een onaanvaardbaar anachronisme.

OP ZOEK NAAR DE TAAL VAN DE KORAN

Een juiste historische en kritische methode verplicht ons dus van te vertrekken van de tekst zelf van de Koran, en van die tekst alléén. Maar welke tekstuitgave is de betrouwbaarste? In de oudste versies van de Koran komen niet alleen geen klinkers voor maar evenmin diakritische tekens om de medeklinkers van elkaar

te onderscheiden: die klinkers en die tekens werden pas later toegevoegd in functie van de interpretatie door de Traditie. Maar vermits we die Traditie verwerpen, moeten we vertrekken van de Koran in zijn meest primitieve vorm: zonder korte klinkers en met verschillende medeklinkers die er identiek uitzien (b.v. de letters *b*, *t*, *th*, *n* en *y*; de letters *q* en *f*; de *j* en de harde *h*; enz.).

Een voorbeeld kan duidelijk maken hoe vernieuwend en vruchtbaar deze strikt wetenschappelijke aanpak van de Koran kan zijn. In vers 126 van soera II komt het woord *bld* voor, dat traditioneel gelezen wordt als *baladan*; alle specialisten vertalen het als “stad”, met deze precisering tussen haakjes: *Mekka*. Maar zoals we hierboven gezegd hebben komt de naam “*Mekka*” nergens in de Koran voor, zodat we zelfs verplicht zijn het bestaan van deze stad ten tijde van de redactie van de Koran in twijfel te trekken. Over welke “stad” gaat het dan?

Dit is de oplossing voor het probleem: het volstaat om twee diakritische punten in plaats van één enkel te plaatsen onder de eerste medeklinker, en dan staat er *yld* in plaats van *bld*. Deze drie consonanten zijn dan duidelijk de transcriptie van het Hebreeuwse woord *yèlèd*, “jongen”, waarmee bedoeld wordt op Ismaël; die wordt namelijk in het vorige vers vermeld: “*de God*” (*Allah*) herinnert eraan dat hij « *een Verbond gesloten heeft met Abraham en Ismaël* » (II 125). Terwijl *baladan*, “een stad”, geen enkel verband heeft met de context, sluit de vertaling “een kind” wél perfect aan: « *In die tijd zei Abraham: Meester, wijd deze hier toe als trouw kind* » (II 126).

Dit voorbeeld alleen al maakt duidelijk ***dat de taal van de Koran voor een groot gedeelte slechts de transcriptie is van het Hebreeuws***. Het aanwijzend voornaamwoord *hâdâ*, “deze hier” (vers 126), is daarvan zelf ook een bewijs: het gaat terug op het Hebreeuwse voornaamwoord *zèh* voorafgegaan door het versterkend prefix *ha*.

Als we ons onderzoek verder zetten, ontdekken we dat de schrijver van de Koran de Hebreeuwse taal overzet in een nieuwe, Arabische taal met een welbepaald doel: hij wil de openbaring die vervat ligt in de Bijbel doen overgaan op de Arabieren. In het Oude Testament lezen we dat Abraham twee zonen heeft: de oudste, ***Ismaël***, is de zoon van zijn slavin Hagar; de jongste, ***Izaäk*** (Israël), is de zoon van zijn wettige echtgenote Sara. Als God zijn Verbond sluit met Abraham, nog vóór de geboorte van Israël, en hem een talrijk nageslacht belooft, denkt de aartsvader dat deze goddelijke belofte Izaäk betreft: « *Abraham zei tot God: Moge Ismaël voor uw aanschijn leven!* » (Gen. 17, 18). Maar God antwoordt dat Hij het Verbond zal sluiten met Izaäk: « *Neen: Sara, uw vrouw, zal u een zoon baren, die gij Izaäk zult noemen. Met hem zal Ik mijn Verbond gestand doen, voor eeuwig* » (Gen. 17, 19).

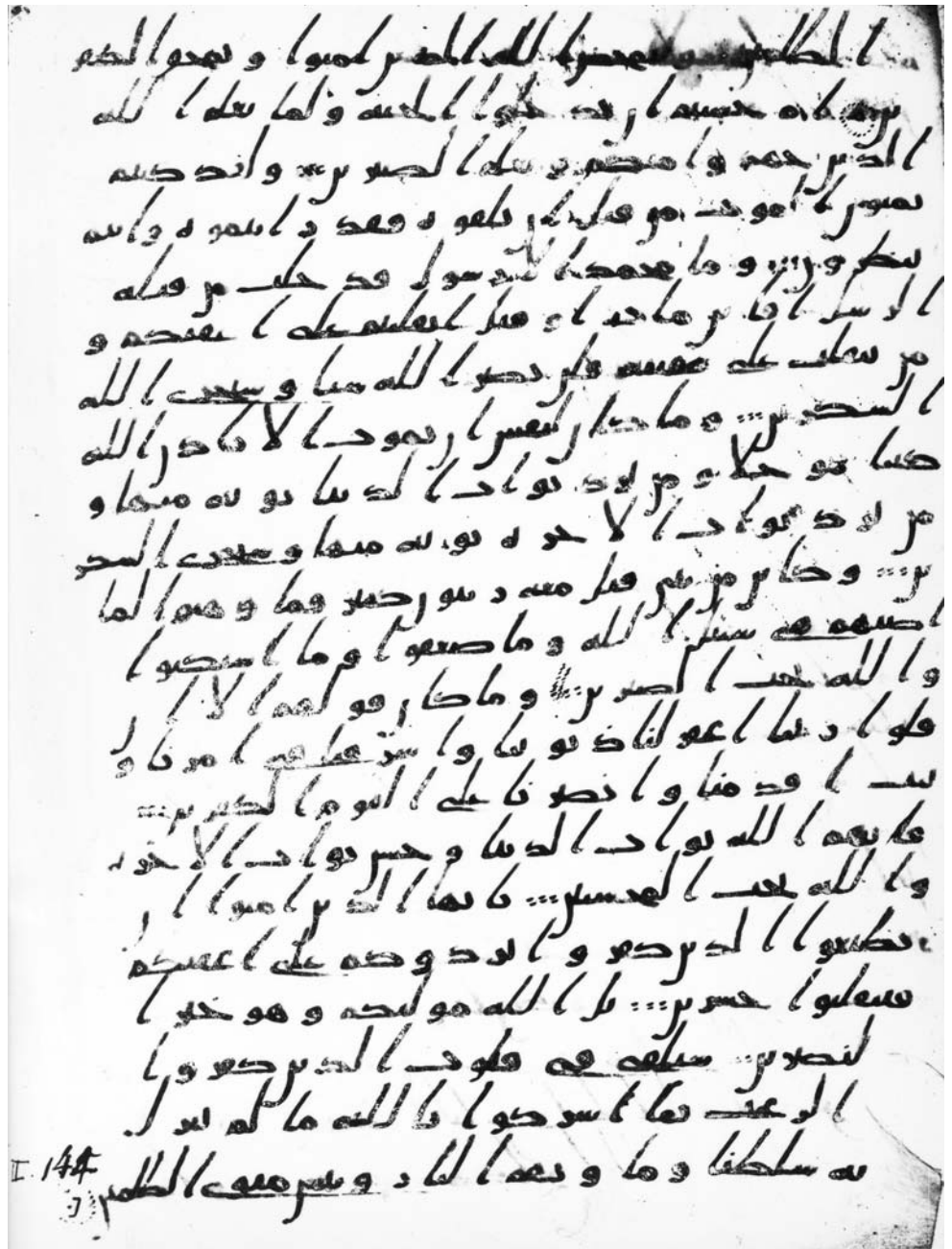
Volgens het verhaal in de Bijbel voegt God hier aan toe: « *Ook aangaande Ismaël heb Ik u verhoord: Ik zal hem zegenen, vruchtbaar maken, zeer talrijk doen zijn; twaalf vorsten zal hij verwekken, en een groot volk zal Ik van hem maken* » (Gen. 17, 20). Welnu, ***de auteur van***

Uittreksel uit de *Arabicus* 328, een handschrift dat een deel van de Koran bevat en dat bewaard wordt in de Nationale Bibliotheek van Frankrijk. Afgebeeld is een passage uit soera III, verzen 141-151 (op ware grootte). Alle deskundigen erkennen dit handschrift als het oudste Koranmanuscript dat tot ons gekomen is, maar het is anoniem en niet gedateerd. Het geschrift is stijf en hoekig, zoals de opschriften op steen die teruggevonden werden in de steden Zabad en Harrân. Het is ook "defectief", dat wil zeggen dat er niet alleen geen korte klinkers in voorkomen maar dat bepaalde medeklinkers, die tegenwoordig onderscheiden worden door het gebruik van diakritische tekens, er identiek uitzien. Dit is b.v. het geval met de letters *b*, *t*, *th*, *n* en *y*; met de letters *q* en *f*; met de *j* en de harde *h*, enz.

soera II baseert zich op deze laatste belofte om het voorrecht van Izaäk te doen overgaan op Ismaël. Nochtans is God duidelijk genoeg: « Maar mijn Verbond doe Ik aan Izaäk gestand, die Sara u zal baren op deze tijd van het volgende jaar » (Gen. 17, 21).

Anders klinkt het in de Koran: « Wij hebben een Verbond gesloten met Abraham en Ismaël » (II 125). Izaäk wordt zelfs niet meer vernoemd, en er wordt geen enkele rechtvaardiging gegeven voor de diefstal die "de zoon van de Belofte" (Gal. 4, 23) ontroofd van wat hem toekomt ten voordele van zijn oudere broer Ismaël. Dit is een revolutie zonder weerga, een radicale ommekeer, die niet alleen de Joden uitsluit maar uiteraard ook de christenen, « zoals Izaäk kinderen van de Belofte » (Gal. 14, 28). De hele erfenis gaat naar de nakomeling-schap van Ismaël: de Arabieren, het ras van Abraham volgens het vlees.

Dit stoutmoedig initiatief behoudt niettemin een Bijbels fundament, namelijk de BESNIJDENIS, « teken van het Verbond »: « Dit is mijn Verbond dat gij moet onderhouden, tussen Mij en u, en uw kinderen na u: al wat man onder u is, moet worden besneden », beveelt God (Gen. 17, 10). « Daarop nam Abraham zijn zoon Ismaël, en alle mannelijke huisgenoten die bij hem in huis waren geboren of die hij voor geld had gekocht, en besneed nog op diezelfde dag het vlees van hun voorhuid, zoals God hem gezegd had. [...] Zijn zoon Ismaël was dertien jaar oud toen zijn voorhuid besneden werd. Op dezelfde dag werden Abraham en zijn

zoon Ismaël besneden » (Gen. 17, 23-26). Ismaël... en niet Izaäk, die toen nog moest geboren worden !

In het gebed waarmee soera II eindigt, aanroept de auteur God met een verbazingwekkende naam: « onze Besnijder », *mawlânâ*. Deze uitdrukking stamt af van het Hebreeuwse werkwoord *mûl*, "afsnijden, besnijden". Door deze aanroeping, waarvoor in de Bijbel geen enkel parallellisme te vinden is en die bij mijn weten evenmin in de rabbijnse literatuur voorkomt, maakt de schrijver van de Koran geheel zijn theologische gedachtegang kenbaar en kruist hij bij manier van spreken de degens met Sint-Paulus. Deze laatste legde inderdaad in de Romeinenbrief uit dat « het geloof van Abraham hem aangerekend werd als gerechtigheid », lees: het was het geloof van Abraham, niet zijn besnijdenis, dat hem tot vader van alle gelovigen maakte – besnedenen én onbesnedenen. « Het teken van de besnijdenis ontving hij slechts als bezegeling van de gerechtigheid door het geloof, die hij vóór de besnijdenis had ontvangen » (Rom. 4, 11).

[lees verder p. 12]

DE GEBOORTE VAN HET ARABISCH SCHRIFT OP DE FRONTONS VAN DE CHRISTELIJKE KERKEN

Basalten bovendrempel (lengte : 305 cm ; hoogte : 67 cm) afkomstig van het portaal van een christelijke basiliek, toegewijd aan de H. Sergius, in ZABAD. Deze plaats bevindt zich in het noorden van de Syrische woestijn, niet ver van Aleppo (Syrië). De bovendrempel dateert uit 512 en werd ontdekt in de negentiende eeuw temidden van de Romeinse ruïnes van Zabad. Pater Lammens, de geleerde jezuïet van de *Université Saint-Joseph* van Beiroet, liet hem in 1903 overbrengen naar de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis in Brussel, waar hij zich ook nu nog bevindt.

Rondom het centrale Christusmonogram zijn opschriften gebeiteld in drie verschillende talen : Grieks, Syrisch en Arabisch, elk in hun eigen alfabet. Het Arabisch alfabet verschijnt hier in zijn oervorm (*foto G. de Nantes*).

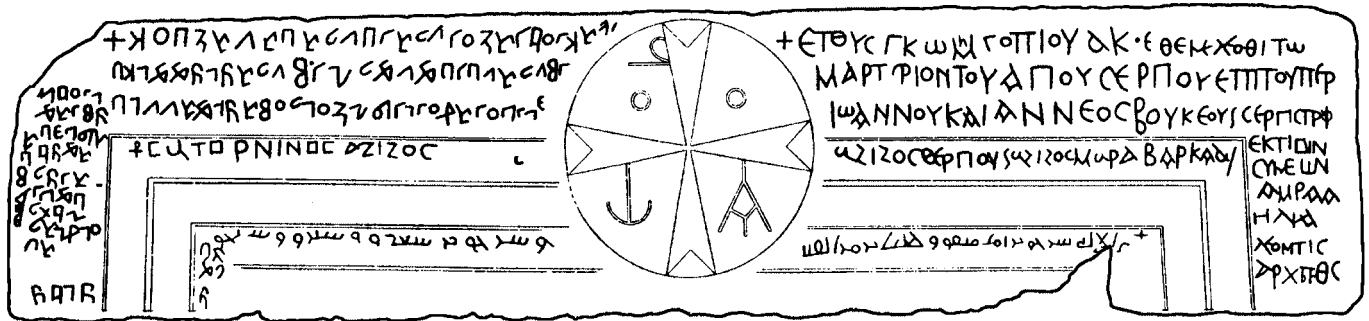
Detail van dezelfde basalten bovendrempel uit Zabad. Centraal het monogram van Christus binnen een cirkelvorm. Het Griekse kruis met vier gelijke armen, die zich naar buiten toe verwijderen, verdeelt de cirkel in vier segmenten. Christus is voorgesteld door de twee verticale armen van het kruis, die een Griekse *chi* vormen ; aan de bovenste arm hangt bovendien een “omgekeerde” P vast : het is de Griekse hoofdletter *rho*. De afkorting moet van rechts naar links gelezen worden, zoals in het Arabisch en in het Syrisch : XP [ἰστος], Christus.

In de twee bovenste segmenten zijn de zon (*rechts*) en de maan (*links*) afgebeeld – een verduisterde zon en een volle maan, symbolen van de kosmische tekenen die de dood van Jezus begeleidden : de volle maan verwijst naar de datum van het Paasfeest, de verduisterde zon naar de tekst van Sint-Lucas die zegt dat van het zesde tot het negende uur toe « *de zon werd verduisterd* » (Luc. 23, 45).

In de twee onderste segmenten herkent men rechts de Griekse hoofdletter *alfa* en links de *omega* (opnieuw van rechts naar links te lezen dus, zoals in het Arabisch en in het Syrisch). Deze letters hangen met een soort van linten vast aan de horizontale armen van het kruis : het gaat om de voorstelling van Christus, begin en einde van alle dingen (Openbaring 1, 8) en als een misdadiger opgehangen aan het kruishout.

Bovenaan links van de cirkel letters in Syrisch geschrift, bovenaan rechts Griekse kapitalen (op de tweede regel is duidelijk « *marturion* » te lezen). Onderaan links en rechts de oervorm van het Arabisch geschrift.

Hieronder : tekening van de basalten bovendrempel van Zabab met de opschriften in de drie talen (naar Lidzbarski). Het Syrisch (*linksboven*) is een dialect van het Aramees, de algemeen verspreide spreektaal of « koinè » van het Nabije Oosten die ook door Jezus gesproken werd. Het Grieks (*rechtsboven*) is de

beschaafde omgangstaal, de taal van de literatuur en van de officiële stukken. Het Arabisch (*onderaan links en rechts*) is een nieuwkomer, die weldra de beide andere talen zal overvleugelen.

والله اعلم
وسمى به سجدو وسجدو
وسمى به سجدو وسجدو

Hierboven : uitvergroting van het opschrift in het Arabisch. Het gaat niet om de vertaling van het Grieks of het Syrisch, maar om de opsomming van de namen van vijf schenkers, gelovige Arabieren met een grote devotie tot de H. Sergius (drie van hen dragen de naam van de heilige); elke nieuwe naam wordt voorafgegaan door het verbindingswoord « waw ». Helemaal vooraan staat een aanroeping van God :

1. Met de hulp van God, Sergius, zoon van Amat Manâf, en Hannai', zoon van Imru l-qays,
2. en Sergius, zoon van Sa'ad, en Sitr (?), en Sergius.

De meeste letters hebben al bijna de schrijfwijze die later kenmerkend zal zijn voor het geschrift van de Koran.

MARTYRIUM SINT-JAN DE DOPER IN HARRÂN (568 n. Chr.)

ل سر حبر كلامو سب دا
سد لكو لكسر عاد مفسد

*Ik, Sharâhîl, zoon van Zâlmû, ik heb dit martyrium gebouwd,
het jaar 463. Na [de] verwoesting.*

[?]

[de] gelukzaligheid.

Arabisch gedeelte van een Grieks-Arabische inscriptie die in de negentiende eeuw ontdekt werd in HARRÂN, ten zuiden van Damascus, op de bovendrempel van een « martyrium ». Deze kerk of kapel ter ere van een martelaar wordt hier in het Arabisch aangeduid door de twee laatste woorden op de eerste lijn : *dâ l-mrtûl*, « dit martyrium ». Deze twee woorden staan links en rechts van een cirkelvormig Christus-monogram met naar buiten toe uitlopende armen.

De Griekse tekst preciseert dat « het martyrium », *to mart[urion]*, toegewijd is aan Sint-Jan de Doper. Alle pogingen om de Arabische tekst te ontcijferen zijn gebaseerd op het Grieks. Na het eerste woord op de tweede regel, dat moet gelezen worden als *snt* (« jaar »), volgen de Nabatese tekens om cijfers uit te drukken : « Eerst 4 en het teken voor de honderdtallen, dan driemaal het teken voor 20 en tenslotte 3 verticale streepjes voor de eenheden » (Dussaud). Resultaat : het jaar 463 van de tijdrekening van Bosra, dat wil zeggen het jaar 568 van onze tijdrekening. Het « martyrium » dateert dus uit de tweede helft van de zesde eeuw.

De eindformule is een belijdenis van geloof en hoop in de gelukzalige verrijzenis.

Wanneer men dit geschrift vergelijkt met een bladzijde van het manuscript *Arabicus* 328 uit de Nationale Bibliotheek van Parijs [zie foto p. 9] dan kan men de opvallende gelijkenis tussen beide vaststellen : dezelfde stijfheid en hoekigheid, hetzelfde versierend karakter.

Het besluit dringt zich op : « Het Arabisch schrift is niet ontstaan op de karavaanroutes van de Hedjaz, en evenmin aan de oevers van de Eufraat, maar in de schaduw van het Christusmonogram, op de frontons van de christelijke kerken van Noord-Syrië » (abbé de Nantes). Het zijn Syrische monniken die het Arabisch alfabet geschapen hebben ten behoeve van de evangelisatie van de « Saracenen ».

De volkomen nieuwigheid van de Koran bestaat dus in een brutale terugkeer naar het verleden met de bedoeling de «*volmaakte*» godsdienst van Abraham te herstellen. Vers 131 van soera II citeert het woord dat God tot Abraham spreekt in Gen. 17, 1: «*Wees volmaakt!*» ('*aslim*). Traditioneel vertaalt men '*aslim* als "*onderwerp u*", maar dat houdt geen steek. In de Aramese vertaling van het verhaal van het Verbond staat *haweî shelîm*, "*wees volmaakt*". Van de wortel *šlm*, gemeenschappelijk aan het Hebreeuws en het Aramees, is niet alleen het woord '*aslim* afgeleid maar ook de termen *islâm* (de "*volmaakte*" godsdienst vervat in de Koran) en *muslim* (de "*volmaakte*" gelovige waarvan de godsdienst de islam is).

In de Koran antwoordt Abraham: «*Ik ben volmaakt*», '*aslamtu*. Dit staat niet in de Bijbel, die zich beperkt tot het vermelden van het geloof van Abraham: «*Abram geloofde in Jahweh, en deze rekende het hem tot gerechtigheid aan*» (Gen. 15, 6). Het antwoord dat de Koran in de mond van Abraham legt, is een poging om de aarts-vader gelijk te stellen met Jezus, die als enige van zichzelf heeft durven zeggen dat Hij "*volmaakt*" was, omdat Hij het op goddelijke wijze was (Jo. 8, 46).

JEZUS, ZOON VAN MARIA

De verwijzing naar Jezus in de Koran is welbekend, en wordt vaak voorgesteld als basis voor een mogelijke «*toenadering*» tussen islam en christendom. Toch stoot de voorgestelde dialoog op meer moeilijkheden dan men op het eerste gezicht zou denken.

De eerste hindernis ligt in de benaming die Jezus in de Koran krijgt: '*îsâ*, wat geen letterlijke omzetting maar een verminking is van het Hebreeuwse *yêshû'a*. Door de Hebreeuwse medeklinkers *shin* en *ain* om te wisselen streeft de auteur van de Koran een welbepaald doel na: hij wil de etymologische betekenis van de naam "Jezus" («*God redt*») wegmoffelen. Deze bewuste vervorming wordt al aangekondigd door de beginletters ALM waarmee soera II aanvangt. De verschillende commentatoren wisten zich geen raad met deze drie beginletters, totdat wij er het geheim van ontdekt hebben in het systeem van afkortingen dat in de rabbijnse literatuur gebruikt werd:

"A" staat voor de beginletter van het Hebreeuwse '*el* (Arabisch '*ilâh*), «*God*». "L" is het voorzetsel *le*, «*voor*». "M" is de eerste letter van *môshâ'ôt*, «*heil*», in het meervoud om de rijkdom van het unieke heilsplan van God doorheen de geschiedenis te onderstrepen. Resultaat: '*el lemôshâ'ôt*, «*God voor het ware heil*» (vgl. Psalm 68, 20).

Het heil komt alléén van God, onderwijst de Koran, en Jezus is niet God Zoon van God of «*God redt*» maar slechts een mens, «*zoon van Maria*».

De schrijver verzet zich op die manier tegen de cultus die in het christelijke Arabië gebracht werd aan «*de Heer Jezus Christus, enige Zoon van de Ene God*» en aan zijn goddelijke Moeder, *THEOTOKOS*. Soera V 72: «*Zij plegen geloofsafval die zeggen: "De Christus, de zoon van Maria, is God", terwijl Christus zelf zei:*

"O zonen van Israël, wees dienaren van God, mijn Meester en jullie Meester!"»

Het laatste deel van dit vers maakt duidelijk dat de auteur van de Koran een grondige kennis had van het vierde Evangelie, dat hij nabootst en tegelijkertijd bewust vervormt: in het origineel (Jo. 20, 17) zegt Jezus namelijk «*mijn Vader en jullie Vader*»...

Een tweede hindernis ligt in de afstamming die Jezus in de Koran toegedicht wordt. Hij is geboren uit een «*vrouw*» ('*untâ*, III 36; cf. Gal. 4, 4), en de naam van die vrouw is Maria: «*Jezus, zoon van Maria*» ('*isâ bna maryama*, II 87, 253; III 45). De naam «*Maria*» is simpelweg de omzetting van het Griekse *Mariam*. De moeder van Jezus wordt «*dochter van Amram*» genoemd (III 35-36) en verward met Myriam, de zus van Mozes en Aäron.

De oriëntalisten haasten zich om deze verwarring te verklaren door "de onwetendheid van Mohammed". Maar dat is natuurlijk een onaanvaardbare oplossing, niet alleen in de ogen van de moslims maar ook in het licht van de grondige kennis van het Oude en het Nieuwe Testament die de schrijver van de Koran overduidelijk bezit. De verwarring van Maria, moeder van Jezus, met Myriam, zus van Mozes, gebeurt integendeel heel bewust. Zo schrapte de auteur zo maar eventjes dertig generaties die alle doordrongen waren van de verwachting van de Koning-Messias, en verbreekt hij de rode draad van de gewijde geschiedenis.

Jezus is helemaal niet groter dan Mozes, zoals de «*Nazoreeërs*» (*nasârâ*, de christenen) door «*een leugenachtige interpretatie*» (III 94) ten onrechte verkondigen; hij is gelijk aan hem. Deze bewering vindt trouwens een schijnbare ondersteuning in de Bijbel, waar Jezus wordt aangekondigd als «*een profeet aan Mozes gelijk*» (Deut. 18, 18; cf. ook Hand. 3, 22).

Op deze punten loopt de islamitisch-christelijke dialoog vast, vermits de Koran de goddelijkheid van Jezus resoluut uitsluit. In soera IV 51 wordt de eer die de christenen bewijzen aan het kruisbeeld, aan Jezus «*de opgehevene*» ('*al-jibt*), veroordeeld als afgoderij. Met de H. Joannes Damascenus kan men de auteur van de Koran als «*antichristelijk*» brandmerken in de mate waarin hij het Kruis van Christus verwerpt; hij ontkent zelfs het feit op zich wanneer hij schrijft: «*Zij hebben hem niet gedood of gekruisigd, maar hij is goed en wel naar hen teruggekeerd*» (soera IV 157). Als hij «*naar hen is teruggekeerd*», zoals hij het zelf had aangekondigd (Jo. 14, 28) en zoals de Evangelies van de Verrijzenis verhalen, dan betekent dit dat hij niet echt dood was...

Nergens in de Koran komt het relaas voor van de geboorte van Jezus, en evenmin van zijn verborgen of openbaar leven, zijn dood of zijn verrijzenis. Er wordt alleen gesproken over de «*aankondigingen van het mysterie*» ('*anbâ'i ll-gaybi*, III 44) – vergelijkbaar met de profetieën in het Oude Testament.

Zo wordt het openbaar leven door Jezus zelf «*aangekondigd*» met de belofte dat hij wonderbare mirakelen zal verrichten, niet door eigen macht, maar «*omdat*

God hem verhoort » (*bi-'idni llâhi*, III 49). Het eerste mirakel zal erin bestaan om leven te geven aan het kleimodel van een duif! Dat de auteur precies dit kinderlijk wonder aanhaalt, dat uitgevonden is door de schrijvers van apocriefe evangelies, heeft een welbepaalde bedoeling: hij wil de verschijning van een duif uit de hemel boven het hoofd van Jezus, bij zijn doopsel in de Jordaan, voorstellen als het mirakel van een wonderdoener en *niet* als een manifestatie van de Heilige Geest. Op die manier schuift hij zowel de goddelijkheid van de H. Geest terzijde als de zalving van Jezus tot Messias...

DE ISLAM, «VOLTOOIING»

In soera III 52 e.v. gaat het plots over «*de verloochening*» (*'al-kafrâ*) van «*hen die volgeling waren*» (*'al-hawâriyyûn*) van Jezus. «*Wij zijn de Nazoreeërs van God*», verklaren zij. Ze noemen zichzelf «*volmaakt*» (*muslimûn*) en nemen daarvoor Jezus tot getuige (III 52). En toch hebben zij hem «*overgeleverd*» (*makarû*, Hebreeuws *mâkhar*, “verkoop”), ondanks hun belijdenis van *islâm*. Zie Judas! De «*Nazoreeërs*» zijn hypocriet (*hanîfan*, Hebreeuws *hânêph*), zij hebben de *islâm* altijd verraden: dat is de les van de geschiedenis van Jezus, die «*overgeleverd*» werd door de jenen.

Het is klaarblijkelijk de bedoeling van de auteur om Jezus voor te stellen als voorafbeelding van hem die nog moet komen, en die genomen wordt «*uit het midden*» van de kinderen van Ismaël: ***de schrijver zelf, een nieuwe Mozes én een nieuwe Jezus, voltooiing en historische belichaming van de ware «veelgeliefde».***

In dat perspectief zijn «*de Torah*» (*tawrât*) en «*het Evangelie*» (*'injîl*) slechts «*de profetie*» van wat «*voltooid wordt*» door de handen van de kinderen van Ismaël, onder de leiding van de auteur zelf, de man die het werkelijke voorwerp is van de goddelijke begunstiging én van de verwachting van de mensheid: de *muhammadun*, de «*veelgeliefde*», naar wie «*verlangd werd*» (III 144). Hij voltooit wat in Mozes en Jezus begonnen werd. Dat is de *islâm*: «*voltooiing*».

Mozes en «*Jezus, zoon van Maria*» zijn “slechts” profeten. Tussen beiden is geen echt «*onderscheid*» (II 136). Jezus is de onmiddellijke opvolger van Mozes, zoals een neef zijn oom opvolgt. Daarom is er ook geen echt onderscheid tussen het Oude en het Nieuwe Testament, tussen jodendom en christendom.

ÉÉN ENKELE OPENBARING

«*De God*» (*Allah*) tot wie de schrijver van de Koran zich richt is de God van Mozes. De naam “*Al-lah*” zelf is geen eigennaam maar een soortnaam: *'ilâh*, transcriptie van het Aramees *'êlâh* en voorafgegaan door het bepaald lidwoord *'al*. Door samentrekking wordt *'al-'ilâh* dan *'allâh*: «*de God*».

Welke God? Het antwoord wordt gegeven door de uitdrukking die helemaal in het begin van de Koran, in soera I, voor de eerste keer voorkomt: *'ar-rahmâni r-rahîmi*, «*de Barmhartige vol barmhartigheid*»... zoals in het boek Genesis: *rihamti'êt-'ashêr'arahêm*,

«*Ik ben barmhartig voor wie ik barmhartig wil zijn*» (Ex. 33, 19). Die woorden spreekt Jahweh tot Mozes op de berg Sinaï als Hij hem bekend maakt dat Hij zijn Majesteit aan hem zal doen voorbijgaan, nadat Mozes gevraagd heeft de Glorie van God te mogen aanschouwen. *'Êl-rahûm*, «*de Barmhartige*», is ook de Naam van God die door Jahweh tot tweemaal toe tot Mozes geroepen wordt (Ex. 34, 6).

De benaming *'ar-rahmâni r-rahîmi* staat aan het begin van elke soera en duidt dus expliciet de God van de Sinaï aan in het feit zelf van zijn openbaring aan Mozes. Als wij nog zouden twijfelen dan worden wij zeker overtuigd door de Bijbelse naam *Élohîm* die tweemaal voorkomt in de Koran (*'al-llahum*: III 26, V 114).

Er is dus geen afzonderlijke openbaring van een God “Allah” aan een profeet “Mohammed” geweest. De God om wie het in de Koran gaat, is de God van de Bijbel, die zich geopenbaard heeft aan zijn uitverkoren volk, de Hebreeën. De schrijver van de Koran heeft niet de bedoeling om een derde godsdienst te stichten, maar wel om de twee bestaande godsdiensten op te heffen door het herstel van wat hij beschouwt als de enige authentieke traditie in Abraham, die «*noch Jood noch Nazoreeër*» was (III 67) en die «*volmaakt*» was.

BESLUIT

De kritisch-wetenschappelijke benadering van de Koran die wij ondernomen hebben leidt tot een heel nieuwe kijk op de islam en maakt komaf met veel vastgeroeste en onjuiste denkbelden.

Het leven van Mohammed en de geschiedenis van de “Arabische verovering” zijn bedenksels van de fantasie die slechts één bedoeling hadden: het verklaren van een boek, de Koran, die aan “Mohammed” en aan die “verovering” ***voorafgaat***.

De traditionele vertalingen van de Koran zijn niet betrouwbaar, omdat zij volledig afhankelijk zijn van legenden die geen enkel waarheidsgehalte hebben. Wie de Koran vertaalt *vanuit de Koran*, zoals wij proberen, krijgt een heel andere tekst voor ogen – en, eerlijk gezegd, een tekst die getuigt van veel meer diepgang.

We mogen gerust stellen dat de Koran het werk is van een genie. Deze man – zijn naam kennen we niet, en «*muhammadun*» is geen eigennaam – was een ontwikkelde Arabier die in de zevende eeuw leefde en zo goed als zeker afkomstig was uit één van de zuidelijke koninkrijken van *Arabia felix*. Hij was op het Arabisch schiereiland getuige van de hardnekkige rivaliteit tussen Joden en christenen om het geestelijk overwicht, en van hun onafgebroken pogingen om de Arabieren, de «*kinderen van Ismaël*», voor hun godsdienst te winnen. Hij kende het jodendom en de Bijbel grondig. Ongetwijfeld had hij die kennis opgedaan in de beste rabbijnscholen van die tijd. Even goed was hij op de hoogte van de christelijke leer, van de Evangelies en de brieven van Sint-Paulus, waarover hij langdurig nagedacht en gemediteerd heeft. Dat betekent dat hij hoogstwaarschijnlijk ook in de *provincia Arabia* of in Syrië verbleven heeft bij christelijke monniken, over wie hij met

zoveel respect spreekt, en dat hij hun leerling moet geweest zijn.

Bij die christelijke monniken ontdekte onze auteur een nieuw alfabet: het was ontleend aan dat van de Nabateeërs, en de monniken gebruikten het om de hen omringende Saracenen te kerstenen. Zoals François Nau terecht schrijft: « *Het zijn vooral christenen die alfabetten hebben geschapen voor de volkeren die zij bekeerden en die hen hebben leren lezen en schrijven. Het klassieke Arabisch vormt hierop geen uitzondering. Het Arabisch alfabet is schatplichtig aan de christenen; want het is bij de christelijke Arabieren van Syrië dat men de oudste voorbeelden van dit schrift terugvindt* » (*Les Arabes chrétiens de Mésopotamie et de Syrie du VIIe au VIIIe siècle*, Parijs 1936, p. 96).

Dit alfabet, dat voorkomt in de inscripties van Zabad en Harran [zie pp. 10-11], werd door de schrijver van de Koran overgenomen en geperfectioneerd. Het werd het uitdrukingsmiddel voor een religieuze taal: **de taal van de Koran, dat wil zeggen een taal die van oorsprong Hebreeuws is**. Alle traditionele vertalingen, sedert dertien eeuwen, miskennen deze Hebreeuwse oorsprong en leiden tot een tekst die bol staat van de tegenspraken, onzinnigheden, gefantaseerde interpreta-

ties en arbitraire ingrepen. Maar een wetenschappelijke herlezing van de Koran met de Hebreeuwse bron in het achterhoofd leidt daarentegen tot een vertaling die logisch en samenhangend is, die een duidelijke centrale gedachte uitdrukt en die overeenstemt met de ten onrechte onvoldoende bekende geschiedenis van het Arabisch schiereiland in die tijd.

De schrijver van de Koran heeft zijn werk geschreven met de bedoeling zijn eigen volk, de Arabieren, te onderrichten in de Joods-christelijke godsdienst... die hij op geniale wijze herwerkt had ten voordele van de kinderen van Ismaël!

Want hij voelde zich door God geroepen om een einde te stellen aan de al te menselijke tegenstellingen die hij dagelijks onder ogen had, en waarbij twee godsdiensten tegenover elkaar stonden die beide nochtans gezegend waren in Abraham. Wat in Mozes en in Jezus begonnen en beloofd was, wou hij vervolmaken: de ware godsdienst van de oorsprong herstellen, de genade ervan opwekken in zijn eigen volk, « opgaan » naar Jeruzalem en daar – in de eendracht van drie volkeren – de enige volmaakte godsdienst doen zegevieren die aan de uitverkorenen van God het heil op de aarde en in de Hemel zou schenken.

DE GESCHIEDENIS VAN EEN MISLUKTE TERUGKEER

In het jaar 70 na Christus verwoestten de Romeinen de Tempel van Jeruzalem, waarbij ze geen steen op de ander lieten, overeenkomstig de voorspelling

van Jezus (Mc. 13, 1-2). Het enige wat overbleef waren « *de grondvesten* » ('*al-qawā'id*) van de immense esplanade die door Herodes de Grote aange-

Palmbomen van een oase in Arabia felix, op de karavaanweg tussen Zafar en Najran. In het Zuid-Arabische koninkrijk Himyar was in het midden van de zesde eeuw gedurende enkele decennia een christelijke monarchie aan de macht, nadat de plaatselijke Arabische christenen tevoren te lijden hadden gehad van een gewelddadige vervolging door de Joden. De tot het jodendom bekeerde vorst Dhu Nawas moordde rond 525 inderdaad de christenheid van Zafar en Najran volledig uit. Een coalitie van Byzantijnen en Ethiopiërs zette hem af.

legd was op de plaats waar de beroemde Tempel van Salomon gestaan had, het « *Huis* » (*bayit*) dat de Heer zelf gezegend had door er voor altijd zijn Naam aan te hechten: « *Mijn Naam zal Ik er voor eeuwig doen wonen* » (1 Kon. 9, 3).

Minder dan zes eeuwen later staat « een sjeik van Himyar » op, zoals abbé de Nantes de auteur van de Koran definieert, die zich voorneemt om « het Huis van Abraham » opnieuw op te richten op zijn « grondvesten ».

Tegenover de Joden die zich beriepen op de Wet stelde Sint-Paulus de beloften die aan Abraham gedaan waren *alvorens* de Wet werd afgekondigd (Gal. 3, 17). Zo ook stelt de schrijver van de Koran dat *vóór* het verbond met de kinderen van Israël – dat onttaarde in een schisma waarbij « Joden » en « Nazoreeërs » (christenen) tegenover elkaar kwamen te staan – een ander en ouder verbond bestond: het verbond met Ismaël en zijn nazaten, de Arabieren (III 64-68). Daarom moet het « *Huis* » (*bayit*), de « *Plaats van Abraham* » (*maqâm 'ibrâhim*), opnieuw schitteren, volgens de belofte die door de auteur stoutmoedig in de mond van God gelegd wordt – want deze heeft « *de geloofsafval* » van Joden en Nazoreeërs voorzien:

« *DAN ZAL ABRAHAM DE GRONDVESTEN ('al-qawâ'ida) VAN DE TEMPEL TERUG OPRICHTEN MET ISMAËL* » (II 127).

En dan zal de wereld eindelijk vrede kennen.

Als deze pretentie niets meer dan een verzinsel was, zonder Bijbels fundament, dan zou ze vanzelf in mekaar gestort zijn en dan zou ze er ongetwijfeld nooit in geslaagd zijn om zichzelf aan miljarden mensen op te leggen als goddelijke openbaring. Maar men moet erkennen dat er waarheid in schuilt, vermits het teken van het verbond de *besnijdenis* is. En inderdaad werd Ismaël besneden *vóór* Izaäk (Gen. 17, 23-26). Heeft Sint-Paulus zelf trouwens niet geschreven dat het eerste verbond verband houdt met de Sinaï en dat « *het Hagar is; want de berg Sinaï ligt in Arabië* » (Gal. 4, 24-25).

Het eerste verbond is in Hagar, de moeder van Ismaël, de voorouder van de Arabieren... Dat is het centrale fundament van de Koran. ***De exclusieve uitverkiezing van Izaäk, zijn uitzonderlijk voorrecht, wordt daarmee opzijgeschoven ten voordele van Ismaël en zijn ras.*** De scheiding die zich later voltrokken heeft tussen de Joodse en de christelijke godsdienst, en de concurrentie tussen beide, worden beschouwd als een « schisma van latere datum » dat losstaat van het allereerste verbond van een God die niet verandert.

Toch zou het verkeerd zijn de auteur een zuiver racistische visie toe te dichten. Op het moment dat hij alles lijkt terug te voeren naar het Oude Testament, op de meest lichamelijke manier, voegt hij iets volkomen nieuws toe dat erg evangelisch aandoet: ***de eis om***

volmaakt te zijn. Want de vrucht van het goddelijk verbond met Abraham en Ismaël is dat ze allebei « gewijd » worden als « *volmaakt* », *muslimayn*, en dat hun afstammelingen « gewijd » worden als « *een volmaakt volk (muslimat) voor God* » (II 128). « *Volmaakt voor God* » zijn zij die honger naar het woord van Abraham, die nederig van geest zijn en omgord met rechtvaardigheid, die de God van Abraham, Ismaël en Izaäk aanbidden, de éne God (II 130-133).

NAAR JERUZALEM!

Maar hoe moet de authentieke godsdienst van Abraham hersteld worden? Het eerste voornemen dat de ware zonen van Abraham moeten maken is zich resoluut naar Jeruzalem keren, en meer bepaald naar zijn « *verwoeste Tempel* » (II 144-150). Dáárheen moeten zij trekken, onder leiding van een nieuwe Mozes (II 151).

Met dat doel voor ogen heeft de schrijver van de Koran, juist zoals Abraham, « *zijn tent verlaten* » en « *zijn gelovigen opgesteld voor de strijd* » (III 121). Op naar Jeruzalem! Deze nieuwe *exodus* is een heilige oorlog en een pelgrimstocht tegelijk...

De veroveringstocht met als doel de inname van Jeruzalem heeft effectief plaatsgevonden in het jaar 614. Zij kaderde in de confrontatie tussen de twee grootmachten van dat ogenblik: de Perzen en de Byzantijnen.

Vier jaar tevoren, in 610, voerde de Sassanidenvorst Chosroës II een grootscheepse militaire operatie uit die zijn troepen tot in de stad Chalcedon bracht, aan de Bosporus, recht tegenover Byzantium. Het Tweede Rome was volkomen overrompeld en werd plotseling tot in het hart van zijn Rijk bedreigd. Dit militair succes van de Perzen deed een immense hoop ontstaan bij de Joden in Palestina en op het Arabisch schiereiland – zowel die van de Hedjaz als die van « *Arabia felix* ». Zij sloten een coalitie met de Perzen met de bedoeling Jeruzalem te veroveren. Bij dat bondgenootschap sloten zich ook « *groepen Saracenen* »¹ aan... de eerste gemeenschap van *moslims*, onder leiding van – volgens onze hypothese – de schrijver van de Koran! Als een nieuwe Jozuë wilde hij de kinderen van Ismaël naar de verovering van het « *Land* » (II 11) leiden, tot aan de « *poorten van God* » (II 158).

Op aanstoken van hun Joodse en Arabische bondgenoten keerden de Perzen zich daarom naar het zuiden, in de richting van Palestina. Overal waar zij passeerden werd hun opmars vergemakkelijkt door de plaatselijke Joden². In 611 kwamen de kinderen van Israël in opstand in Antiochië, brachten de christelijke patriarch om het leven en openden de poorten van de stad voor de Perzen. In 613 viel Damascus. Het jaar daarop belegerde de coalitie Jeruzalem, en in juli 614 viel de Heilige Stad in hun handen.

Toen beleefde de leider van de kinderen van Ismaël zijn triomf: in het « bevrijde » Jeruzalem, op

(1) Heinrich Graetz, *Geschichte der Juden* (11 delen, 1853-1876), dl. V, p. 24. – (2) Samuel Krauss, *Jüdische Geschichte*, p. 28.

de « Plaats van Abraham » in de ruïnes van de verwoeste Tempel, droeg hij het rituele offer van de koe zonder vlek (*'al-baqarat*, Hebreeuws *bâqâr*) op, zoals voorgeschreven door Mozes (II 67-73). Daarmee wou hij ook de « afvalligen » – Joden en christenen – vrijkopen van hun dwalingen, want dit brandoffer « *schenkt het leven terug aan de doden* » (II 73). De ware godsdienst stond op het punt hersteld te worden, niet tégen de Joden en de « Nazoreeërs » dus maar in de eendracht van de drie volkeren. Een droom leek werkelijkheid te kunnen worden...

EEN PROVIDENTIËLE MISLUKKING

Maar het liep helemaal anders dan de « *muhammadun* » gewild had. De inname van de stad was volgens de historische bronnen aanleiding tot de meest barbaarse gruweldaden. De christenen waren tegelijkertijd het slachtoffer van de wreedheid van de Perzen en van de wraak van de Joden. Duizenden christenen werden vermoord, tienduizenden als slaven verkocht. Nagenoeg alle kerken gingen in de vlammen op.

De Joden stelden zich ook steeds vijandiger op tegenover de « Saracenen ». In plaats van samen te werken toonden de Joden dat ze slechts uit waren op de « *vernedering* » van de kinderen van Ismaël... « *Jullie houden van hen, maar zij houden niet van jullie* » (III 119). Er werden valstrikken tegen de Ismaëlieten gespannen, er werd verraad gepleegd door de kinderen van Israël ! Daardoor veranderde de oorspronkelijke overwinning in een ware « *kruisweg* » (III 140).

Ook tegenover de Perzische overmacht gedroegen de Joden zich bijzonder aanmatigend. Toen zij hun coalitie met de Perzen gesloten hadden « *lijken zij van hen de formele belofte te hebben verkregen dat de stad Jeruzalem zou overgedragen worden aan het Joodse gezag* » (Baron, *op. cit.*, dl. 3, p. 28). In overeenstemming met deze afspraak vertrouwde de Perzische generaal Romizanes de administratie van de Heilige Stad aan de Joden toe. Maar deze laatsten eigenden zich steeds meer voorrechten toe en begonnen zich te gedragen als de heersers van de stad en van het hele land. « *Eerder dan buit eisten zij bepaalde rechten op autonomie in de Heilige Stad op. Wee echter de zwakke die eisen durft stellen ! Het staat vast dat de Joden iets overkwam dat zij allerm minst verwacht hadden : zij werden gedeporteerd naar Perzië* » (Krauss, *op. cit.*, p. 28).

Toen de Joden hun verdiende straf kregen van de Perzen, maakten de Arabieren zich uit de voeten en zorgden zij ervoor dat de Perzen niet meer op hen letten... Zij werden « *verstrooid* » (III 123) en « *verdreven* » (III 195). De expeditie naar Jeruzalem werd zo voor de volgelingen van de auteur van de Koran een grote mislukking. Zij werden teleurgesteld in hun hoop. De auteur wijdt die mislukking echter voor een

groot deel aan zijn volgelingen zelf : door het wangedrag van de Hebreeënen in de woestijn na te volgen, hebben zij het succes gecompromitteerd, door « *omwegen* », « *gemompel* » en « *verharding* » (III 152). De schrijver preciseert deze termen niet : hij suggereert enkel de gelijkenis met het Oude Testament.

De mislukking van 614 is in zijn ogen – en daarmee openbaart de auteur van de Koran zich als een diep religieus denker – een beproeving van God. Hij legt aan zijn volgelingen uit dat God door deze beproeving « *onderscheidt wie er trouw is en van jullie getuigen maakt* ». Uit het voorbeeld van Jezus, die « *overgeleverd* » werd (III 54), moeten de zonen van Ismaël kracht putten om deze tijdelijke « *kruisweg* » te ondergaan, zonder de hoop te verliezen op een « *terugkeer* ». Door de term “kruisweg” te gebruiken onderstreept de auteur dat hij zich spiegelt aan Jezus, die de aankondiging van zijn lijden en dood bovendien altijd liet vergezeld gaan van de verzekering van zijn Verrijzenis. Voorlopig verbergt God zich, maar met de bedoeling om zich opnieuw genadig te tonen aan de « *kleine rest* » die trouw blijft.

In soera III beschrijft de auteur de pijnlijke ervaringen die hem en zijn volgelingen troffen. In soera's IV en V geeft hij de kinderen van Ismaël een wet. Gezuiverd door de beproeving en gewapend met die wet zullen zij opnieuw optrekken naar Jeruzalem, zonder « *omwegen* » deze keer, en hun onderneming zal met blijvend succes bekroond worden !

Hoe gaat de geschiedenis van de « *muhammadun* » verder ? Onze studie van de overblijvende soera's zal dit hopelijk duidelijk maken. Alles wijst er op dat hij zijn troepen na de mislukte campagne van 614 gehergroepeerd heeft in het zuiden van de *provincia Arabia*. In IV 72 maakt hij een zinspeling op verraad door « *een Nabateeër* » (*nubatti'anna*).

Wat historisch in elk geval vaststaat, is dat in 638 een nieuwe en deze keer in alle opzichten succesvolle veroveringstocht ondernomen werd naar de Heilige Stad, door aanvallers die zich beriepen op de Koran. Weer vijftig jaar later, in 688, verrees op de esplanade waar de Joodse Tempel gestaan had de schitterende Rotskoepel die nog altijd de Heilige Stad domineert. Geen moskee, maar een memoriaal, in onmiskenbaar Byzantijnse stijl bovendien, en opgetrokken pal boven de rots waar Abraham zijn zoon Izaäk in gehoorzaamheid aan Jahweh had willen offeren...

broeder Bruno Bonnet-Eymard

Dit artikel is een compilatie van de verschillende bijdragen en boeken die broeder Bruno aan het onderwerp gewijd heeft.

Van **LE KORAN. TRADUCTION ET COMMENTAIRE SYSTÉMATIQUE** zijn ondertussen drie delen verschenen (soera's I t.e.m. V).

Te bestellen :

Maison Saint-Joseph, F-10260 Saint-Parres-lès-Vaudes.